

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКУ

Анотація. Стаття присвячена вивченню теоретичних засад та практичних аспектів управління інтеграційним розвитком банківської установи через розкриття сутності та особливостей процесу інтеграційного розвитку банку й оцінювання ефективності функціонування фінансового супермаркету.

Ключові слова: інтеграційний розвиток, фінансова установа, фінансовий стан банку, ринкова вартість, фінансовий супермаркет, рівень розвитку.

Вступ. Істотні якісні та кількісні зміни в економіці України, які полягають в ускладненні структури фінансового ринку та посиленні конкуренції, стали причиною поширення інтеграційних тенденцій, які виражаються в розмиванні організаційних меж, створенні корпоративних та добровільних кооперативних структур, посиленні взаємодії з конкурентами та іншими контрагентами, що й викликає об'єктивну необхідність розроблення науково-методичного підґрунтя розвитку суб'єктів ринків фінансових послуг. Один із таких варіантів розвитку фінансових установ - створення фінансових супермаркетів.

Теоретичні, методичні, економіко-організаційні питання управління розвитком вивчали такі вітчизняні науковці, як В. Пономаренко [13], О. Пушкар [14], М. Тодаро [17], О. Тридід [14], А. Пилипенко [11]. Питання організації корпоративної взаємодії, створення і функціонування фінансових супермаркетів досліджували І. Ансофф [1], К. Боумен [2], Б. Гаррет [4], Ю. Власенкова [3], О. Духовний [5], Л. Кльоба [7], С. Реверчук [16] та ін.

Прогнозуючи узагальнені тенденції організаційного розвитку, Т. Іванова та В. Приходько [7] виокремили такі риси організації майбутнього: інтеграція, автоматизація та розвиток персоналу замість раціоналізації роботи та структури організації, створення мереж, деменеджеризація, деструктуризація, інформатизація, віртуалізація, соціалізація. Отже, через те, що конкуренція загострюється як між банками та страховими компаніями окремо у своїй галузі, так і між фінансовими установами різних сфер діяльності, а також з огляду на необхідність забезпечення прибуткового та стабільного їх функціонування, після поступового виходу українських організацій та установ з кризового стану і надалі будуть продовжуватись інтеграційні процеси, об'єднання підприємств, банків, страховиків у великі фінансово-промислові групи, холдинги.

Таким чином, можна констатувати, що відбувається перехід до нової наукової моделі управління розвитком фінансових посередників, основу якої складають інтеграційні процеси в компаніях, їх об'єднання завдяки глобальним інформаційним системам у стратегічні альянси та інші союзи різних типів [15].

Постановка завдання. З огляду на поставлену проблему мета статті полягає в розробленні теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо формування механізму управління розвитком ефективно функціонуючої інтеграційної структури, що є результатом взаємодії банку з іншими суб'єктами фінансового ринку України.

У роботі, залежно від конкретних цілей і завдань, використано такі методи дослідження економічних процесів: метод таксономії – для визначення рівня

ефективності мікроекономічної взаємодії фінансових посередників у рамках фінансового супермаркету та метод структурно-функціонального моделювання – для структурування процесу управління фінансовим супермаркетом.

Результати. Аналіз літературних джерел з означеної проблематики [11, 13, 14, 15, 17] дозволив авторам визначити інтеграційний розвиток як злагоджений розвиток, взаємне доповнення агентів в інтересах ефективнішого використання ресурсів та повнішого задоволення власних потреб, і, зокрема, представити інтеграційний розвиток фінансових установ, у тому числі й банків, як процес створення об'єднань, тобто груп декількох економічних агентів, між якими існують стійкі економічні взаємозв'язки, стратегічний центр прийняття рішень, а в деяких важливих аспектах ця група виступає як єдине ціле.

Таким чином, під інтеграційним розвитком банку слід розуміти процес створення ефективної структури корпоративного типу, що дозволяє підвищувати конкурентоспроможність та показники діяльності, впроваджувати нові інформаційні технології, здійснювати економію адміністративних, управлінських, маркетингових і технологічних ресурсів, збільшувати обсяг продажу послуг та розширювати діяльність і клієнтську базу.

Зважаючи на те, що одним з варіантів інтеграційного розвитку банку є створення фінансового супермаркету, доцільне визначення його сутності. Класичний фінансовий супермаркет – це структура, яка пропонує клієнтам в одному і тому ж місці під одним брендом широкий набір банківських, страхових та інвестиційних послуг. Сучасні фінансові супермаркети цей перелік послуг розширюють за рахунок надання лізингових, факторингових, аудиторських, ріелторських, консультаційних, юридичних, туристичних, видавничих та інших послуг. Ідея створення фінансового супермаркету має два головні аспекти: комплекс і якість послуг та можливості їх вільного вибору споживачем [8, 9, 16].

Фінансові супермаркети можуть створювати банки (АБ «Брокбізнесбанк», АКБ соціального розвитку «Укрсоцбанк», АКІБ «Укрсиббанк», ВАТ «ВіЕйБі банк», ПАТ «Кредитпромбанк», ПАТ «Кредобанк (Україна)»), страхові (ПАТ «Страхова компанія «ТАС», ПАТ «Страхова компанія «Універсальна», УАСК «АСКА») та інвестиційні компанії (ТОВ «Мережа фондів магазинів», ТОВ «Південний фондів магазин», ТОВ «Плюс Вибір») як на спільній у певних комбінаціях (банк-страховик, банк-інвестиційна компанія, страхова компанія-інвестиційна компанія), так і на індивідуальній основі.

Проте, важливо зазначити, що серед усіх форм взаємодії інститутів у вигляді фінансового супермаркету в Україні поки що найбільш розвинена консолідація роботи банку та страхової компанії. Вони можуть застосовувати різні форми співпраці, характеристику яких наведено в табл. 1 [6].

Таблиця 1

Форми співпраці банків та страхових компаній

Форма	Характеристика
BankInsurance	Продаж страхових полісів через банки (в основному фізичним особам)
Включення в банківські продукти страхових послуг	Наприклад, при отриманні пластикових карт видаються страхові поліси, при цьому вартість одержуваної клієнтом пластикової карти з полісом і без нього абсолютно однакова

Використання механізму управління % по внеску	Коли частину грошей, які одержує клієнт за депозитними внесками, він може направити на придбання різних страхових програм (покупка пенсійних полісів, полісів медичного страхування і т. п.)
Кредитні програми для фізичних і юридичних осіб, які передбачають страхування майна, що закладається	Крім того, оскільки видача кредитів завжди пов'язана з ризиком неповернення, кращий спосіб для банку – заручитися полісом страхування життя кредитотримувача
Депозитний страховий внесок	Клієнт вносить в банк гроші, одночасно одержуючи страховку від нещасного випадку на суму внеску. В результаті власник депозитного рахунку не тільки накопичує грошові кошти, але і має фінансовий захист на випадок інвалідності або втрати працездатності.

Доцільно зауважити, що, на думку авторів робіт [5, 6] головна мета інтеграції банківської і страхової діяльності - отримання додаткової вартості бізнесу, що стає можливим завдяки ефективному використанню потенціалів і можливостей як банку, так і страхової компанії, до яких також можуть приєднуватися інші фінансові посередники й консультанти. Такий результат стає можливим за умови отримання ефекту синергії.

Серед переваг, які можна отримати від такого об'єднання бізнес-одиниць слід виділити: обмін клієнтською базою, зростання якості обслуговування клієнтів, фінансова економія завдяки масштабам діяльності, а також мінімізація витрат на маркетинг і рекламу.

Для забезпечення ефективної інтеграції фінансових установ та реалізації стратегічних цілей важливим також стає питання розробки оптимального продукту їх інтеграційної взаємодії.

Як уже було зазначено вище, однією з форм інтеграційного розвитку банківської установи є побудова фінансового супермаркету, який може бути різного типу, а отже, визначення доцільності інтеграції суб'єктів ринків фінансових послуг потребує розроблення відповідного науково-методичного забезпечення.

Для визначення інтегрального показника, що характеризує ефективність взаємодії фінансових установ, найдоцільніше, на нашу думку, скористатися розробками авторів В. Плюти й З. Хельвега [12], які запропонували застосовувати методи таксономії при узагальненні існуючих ознак для формування показника, що характеризує рівень розвитку. При використанні такого алгоритму розрахунку як вихідні можна брати як абсолютні, так і відносні показники. Цей інтегральний показник має статичний характер, однак аналіз динаміки його змін упродовж обраного періоду часу дозволить визначити основні тенденції розвитку досліджуваного об'єкта.

Інтегральний показник рівня розвитку кожної з досліджуваних фінансових установ формується з таких часткових показників: рентабельність капіталу, рентабельність продажів, абсолютна ліквідність, величина чистого грошового потоку та оборотність активів. Запропонована авторами система показників дієва, оскільки відображає основні аспекти функціонування банку та страхової компанії, що дозволяє комплексно оцінити рівень їх фінансово-економічного розвитку, а кількість показників – мінімально достатня, у зв'язку з чим не ускладнюється безпосередньо сам процес аналізу.

Згідно з формулою (1) інтегральний показник рівня ефективності інтеграційної взаємодії ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» як фінансового супермаркету в цілому дорівнює:

$$I_{CM} = I_B + I_{CK}, \quad (1)$$

де I_B , I_{CK} , I_{CM} – інтегральний показник рівня розвитку банку, страхової компанії та фінансового супермаркету відповідно.

На практиці математична частина розрахунку інтегральних показників рівня використання економічних ресурсів підприємства як у цілому, так і по кожному виду окремо реалізується за допомогою MS Excel, що дозволяє мінімізувати його трудомісткість.

Ілюстрацією запропонованої технології визначення ефективності взаємодії структурних елементів фінансового супермаркету є його апробація на статистичному матеріалі ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» за 2006 – 2008 рр. Значення інтегральних показників індивідуального рівня розвитку ВАТ «ВіЕйБі Банк» і ЗАТ «ВіЕйБі Страхування», а також рівня їх інтегральної взаємодії як фінансового супермаркету наведено в табл. 2.

Таблиця 2

*Динаміка рівня індивідуального та інтегрального розвитку
ВАТ «ВіЕйБі Банк» і ЗАТ «ВіЕйБі Страхування»*

Назва показника	Значення інтегрального показника рівня розвитку за роками		
	2006	2007	2008
Інтегральний показник рівня розвитку ВАТ «ВіЕйБі Банк»	0,53	0,33	0,13
Інтегральний показник рівня розвитку ЗАТ «ВіЕйБі Страхування»	0,27	0,06	0,17
Інтегральний показник рівня ефективності інтеграційної взаємодії ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» як фінансового супермаркету	0,80	0,39	0,30

Аналізуючи дані табл. 2, можна констатувати, що для досліджуваних об'єктів у 2007 та 2008 рр. характерне зниження рівня розвитку як для банку – відповідний інтегральний показник (I_B) становить 0,53, 0,33 і 0,13 за 2006–2008 рр. відповідно, так і для страхової компанії (I_{CK}), оскільки значення показника рівня її розвитку в цей же період дорівнює 0,27, 0,06 та 0,17 відповідно за роками (див. табл. 2). Інтегральний показник рівня ефективності інтеграційної взаємодії ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» як фінансового супермаркету відповідно склав 0,8, 0,39 та 0,3 з 2006 по 2008 р.

Графічне зображення динаміки інтегрального показника рівня ефективності інтеграційної взаємодії ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» як фінансового супермаркету подано на рис. 1.

Як видно з рис. 1, за значенням інтегрального показника рівня інтеграційної взаємодії ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» як фінансового супермаркету ефективність їх взаємодії вища, ніж індивідуальний рівень розвитку.

Зауважимо, що поліноміальний тренд значення інтегрального показника рівня ефективності інтеграційної взаємодії ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» відбиває негативну динаміку можливих результатів функціонування досліджуваних фінансових установ як фінансового супермаркету, що пояснюється загальною об'єктивною тенденцією усього ринку фінансових послуг України. Проте, у будь-якому разі за умови падіння часткових результатів діяльності досліджуваних установ їх взаємодія надає можливість отримати вищий результат.

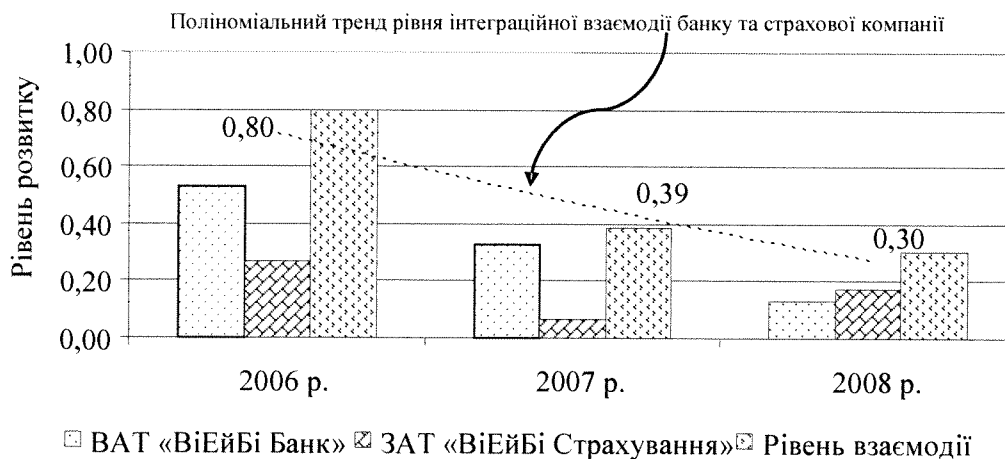

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника рівня інтеграційної взаємодії

Висновки. Отже, результати розрахунку інтегрального показника рівня ефективності інтеграційної взаємодії ВАТ «ВіЕйБі Банк» та ЗАТ «ВіЕйБі Страхування» свідчать про доцільність їх функціонування як фінансового супермаркету. При цьому, на думку авторів, з огляду на підвищення рівня інтеграційного розвитку доцільні такі напрямки їхньої взаємодії:

- 1) розробка та запровадження спільних фінансових продуктів;
- 2) реалізація філіями банку стандартних послуг страхової компанії;
- 3) запровадження в практику взаємодії розроблених спеціально для ВАТ «ВіЕйБі Банк» страхових послуг.

Щодо спільних або спеціальних програм, що потребують розробки, можна виділити такі:

страхування власників банківських платіжних карток, що включатиме програми: страхування медичних витрат виїжджаючих за кордон, страхування їхнього вантажу, страхування затримки рейсів, оплату проживання в готелях та інші послуги; страхування від нещасних випадків в Україні та за кордоном; страхування на випадок втрати, крадіжки та пошкодження банківської картки; страхування від махінацій з платіжними картками;

проект видачі платіжних карток, за якими їхній власник може отримувати овердрафт з одночасним страхуванням певного фінансового ризику, пов'язаного з неповерненням наданого кредиту працівником клієнта або ж іншими фізичними особами тощо;

переплетення умов кредитування підприємств малого та середнього бізнесу зі страховим покриттям, як, наприклад, отримання гарантії керівників позичальників, а також страхування директорів позичальників від нещасних випадків, медичне

страхування чи страхування їхнього життя, крім уже існуючого обов'язкового страхування заставного майна;

розробка спільної програми страховика та банку зі страхового захисту фінансових ризиків вкладників банку, пов'язаних із неповерненням банком вкладу;

реалізація банківськими співробітниками – фінансовими гідами – класичних страхових послуг страхової компанії ЗАТ «ВіЕйБі Страхування», а саме: обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів перед третіми особами та водіїв від нещасних випадків, страхування житла та іншого майна фізичних осіб, страхування фізичних осіб від нещасних випадків, медичне страхування та страхування життя, страхування автотранспорту від усіх ризиків (автокаско) тощо.

У той же час перелік потенційних спільних фінансових продуктів та взаємовигідних напрямків роботи має доповнюватися в процесі розвитку фінансово-економічної ситуації на ринку.

Отже, подальшого аналізу потребує процес впровадження нового продукту фінансового супермаркету та оцінка ефективності його використання з урахуванням загальної ефективності функціонування фінансових установ у рамках цього фінансового супермаркету.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 520 с.
2. Боумэн К. Основы стратегического менеджмента / К. Боумэн [пер. с англ. под ред. Зайцева Л. Г., Соколовой М. И]. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 320 с.
3. Власенкова Ю. Финансовый супермаркет, веление времени или игры маркетологов [Электронный ресурс] / Ю. Власенкова. – Режим доступа : <http://www.top-manager.ru/?a=1&id=746>.
4. Гаррет Б. Стратегические альянсы / Б. Гаррет, П. Дюссож. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 284 с.
5. Духовный А. Бизнес-модель «Финансовый супермаркет» / А. Духовный // Компаньон. – 2002. – №24. – С. 33 – 39.
6. Загребной В. Н. Использование финансовых супермаркетов в конкурентной борьбе. Практический опыт сотрудничества банков и страховых компаний на примере «БРОКБИЗНЕС» [Электронный ресурс] / В. Н. Загребной. – Режим доступа: <http://www.economica.com.ua/finance/article/108626.html>
7. Иванова Т. Ю. Теория организации. Краткий курс / Т.Ю. Иванова, В. И. Приходько. – СПб. : Питер, 2004. – 272 с.
8. Кльоба Л. Фінансово-інвестиційний супермаркет – перспективний проект розвитку АТ «Кредит Банк» (Україна) / Л. Кльоба // Зовнішньоекономічний кур'єр. – 2006. – № 1–2. – С. 27–28.
9. Матычак Т. Финансовые супермаркеты предлагают все больше услуг клиентам [Электронный ресурс] / Т. Матычак. – Режим доступа : <http://www.prostobank.com.ua>
10. Офіційний сайт «ВіЕйБі Банку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.vab.ua.
11. Пилипенко А. А. Інституціональна динаміка інтеграційного розвитку суб'єктів господарювання / А. А. Пилипенко // Наукові праці Донецького національного технічного університету (Серія : «Економічна»). – 2007. – № 312. – С. 9–15.
12. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта [пер. с польск. В. В. Иванова; науч. ред. В. М. Жуковской]. – М. : Статистика, 1980. – 152 с.

13. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством : монографія / В. С. Пономаренко. – Х. : Основа, 1999. – 620 с.

14. Пушкар А. И. Финансовые механизмы стратегического управления развитием предприятия : монография / А. И. Пушкар, Ю. А. Путятин, А. Н. Тридид. – Х. : Основа, 1999. – 488 с.

15. Пушкар А. И. Стратегические группы предприятий: концепция, методология, управление : монография / А. И. Пушкар, Ю. Е. Жуков, А. А. Пилипенко. – Х. : Кроссроуд, 2006. – 440 с.

16. Реверчук С. Фінансовий супермаркет – перспективна форма розвитку ринку фінансових послуг / С. Реверчук // Кредінвест. – 2006. – № 10. – С. 16 – 17.

17. Тодаро П. М. Экономическое развитие / П. М. Тодаро. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 672 с.

Summary. The analysis of the efficiency of integration of a bank and insurance company for maintenance of competitiveness at the financial market of Ukraine is conducted in the article. Also, the authors consider the necessity of new financial products implementation in financial supermarket activities.

Keywords: integration development; financial institution; financial state of bank; market value; financial supermarket; level of development.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2010